

ROMUALDAS DULSKIS

Vytauto Didžiojo universitetas

KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO ASPEKTAI ANGLIKONYBĖJE

Aspects of the Christian Vocation in Anglicanism

SUMMARY

This article reviews distinguished Anglican views on the contents and scope of the Christian vocation and reveals characteristic aspects of the Anglican Christian vocation. Theological thought in the Anglican tradition differentiates into two trends, respective of the provisions by the High Church and Low Church. The first is closer to Catholicism and corresponds with much of the Catholic doctrine. The second represents the greater portion of the Anglican community – it reflects the view that is more characteristic of Protestants. Politics and religion as well as the secular and sacral were matters that, from the very start, Anglicanism began comprehending as one entity to which every believer must commit according to personal abilities. Thereby social activism became an integral component of the Christian vocation. Anglicanism understands of the Catholic Church institution of the Pope as an element of Christian stagnation interfering with an authentic realization of the Christian vocation along with its evolvement. Since it considers that the Pope represents a distorted Christianity then, by the same, he interferes in the realization of a vocation not only for the individual but also for the entire Church: a Church that is ruled by a pope cannot be what God called it to be.

SANTRAUKA

Straipsnyje apžvelgiamos įžymiųjų anglikonų pažiūros į krikščioniškojo pašaukimo turinį ir apimtį, atskleidžiami anglikonybei būdingi krikščioniškojo pašaukimo aspektai. Teologinis mąstymas anglikonų tradicijoje skyla į dvi sroves, atitinkančias Aukštosios ir Žemosios Bažnyčios nuostatas. Pirmoji – artima katalikybei ir daug kuo sutampanti su katalikų doktrina, antroji, atstovaujanti didesniajai anglikonų bendruomenės daliai, – atspindi protestantams būdingesnį požiūrį. Anglikonybėje politika ir religija, pasaulietiniai ir sakraliniai dalykai suvokiami kaip visuma, kuriai privalo įsipareigoti kiekvienas tikintysis. Socialinis aktyvumas tapo integraliu krikščioniškojo pašaukimo sandu. Katalikų Bažnyčios popiežiaus institucija anglikonų su-

RAKTAŽODŽIAI: Anglikonų Bažnyčia, krikščioniškasis pašaukimas, Henrikas VIII, Johnas Wycliffe'as.

KEY WORDS: The Anglican Church, Christian vocation, Henry VIII, John Wycliffe.

vokiama kaip krikščionybės stagnacijos elementas, trukdantis autentiškam krikščionio pašaukimo įsisauginimui ir jo raidai. Nuo Henriko VIII iki šiol anglikonybėje išliko stipri teologinė srovė, labai artima katalikų doktrinai. Krikščionio pašaukimą ji mąstė Bažnyčios Tėvų mokymo ir sakramentinio pamaldumo kontekste. Oksfordo sąjūdžio inspiruotas vienuolinio pašaukimo atkūrimas anglikonybėje Anglikonų Bažnyčiai suteikė dar gilesnį žvilgsnį į bendrąjį krikščionio pašaukimą. Mistinis krikščioniškojo pašaukimo komponentas tapo gana svarbus anglikonų teologų mokymuose. Jie ragina nepasitenkinti vien krikščioniškąja etika, bet siekti visiško vidinio perkeitimo. Kiekvienas krikščionis skatinamas gyventi Kristuje ir suvokti, kad yra pašauktas tapti nauju kūriniu.

THOMAS TRAHERNE'AS – ANGLIKONIŠKASIS PRANCIŠKUS ASYŽIETIS

Thomas Traherne'as (1637–1674), anglikonų kunigas, poetas ir religinis rašytojas, kurio daugelis veikalų liko nežinomi iki pat XX a. pradžios. Jo kūryba, kurioje juntama Platono ir Augustino įtaka, pasižymi žavėjimusi kūrinių grožiu, kreipiančiu krikščionio žvilgsnį į nepalyginamai didesnį paties Kūrėjo grožį. Traherne'as išsako nuoširdų stebėjimąsi, kad visas nuostabus pasaulis yra Dievo dovana žmogui, pašauktam suvokti Dievo kūrinių ir savo pašaukimo grožį bei didingumą. Kai kurie jo tekstai primena šv. Pranciškaus Asyžiečio raštų stilių ir požiūrį į pasaulį. Bene geriausia Traherne'o pasaulėjautos iliustracija gali būti ištrauka iš jo eilėraščio *Didi ir jausminga Dievo gailėstingumo kontempliacija*:

O stebukle
dieviško gerumo!
O ugnie! O uolumo liepsna, o meile, o
džiaugsme!
Vien dėl mūsų žemiško gyvenimo tu
sutvėrei visus dalykus.

Visus dalykus: regimus, materialius,
julsėmis apdovanotus,
Gyvūnus,
Augalus,
Mineralus,
Dangaus kūnus,
Žemės kūnus,
Keturis elementus,
Kintančias būtis,
Medžius, žoles ir gėles,
Dangaus galias,
Debesis, rūkus ir vėją,
Rasą, lietų, krušą, sniegą,
Šviesą ir tamsą, naktį ir dieną,
Metų laikus.
Šaltinius, upes, versmes, okeanus,
Auksą, sidabrą ir akmenis brangiuosius,
Javus, vyną ir aliejų,
Saulę, mėnulį ir žvaigždes,
Miestus, tautas, karalystes.
Ir žmonių kūnus, visų didžiausias bran-
genybes,
Vienų kitiems.
Tad ką, o Viešpatie, tu numatei mūsų
sieloms,
Jei tokius įstabius dalykus davei mūsų
kūniškajai būčiai!¹²

PAŠAUKIMAS TAPTI NAUJAIŠ ŽMONĖMIS PAGAL JEREMY TAYLORĄ

Jeremy Tayloras (1613–1667) iš pradžią kunigavo Anglijoje, o vėliau tapo Downo ir Connoro (Airijoje) vyskupu.

Jis pasižymėjo įstabiais kūrybiniais ir analitiniais gebėjimais, o dėl savo raštuose vartotų poetinių išsireiškimų va-

dintas „dieviškųjų dalykų Šekspyru“. Visa esybe priešinosi liberalių reformacijų idėjų plėtrai Anglijoje ir tvirtai tikėjo, kad Bažnyčia iš esmės privalo būti institucinė. Veikaluose akivaizdžiai juntama jo stipri sielovadinė meilė ir nuoširdus rūpestis palaikyti tikinčiuosius anglikonus, kurie, kaip ir jis pats, kentėjo kiek fiziškai, tiek dvasiškai ano laikotarpio politinių (piliietinio Anglijos karo 1641–1651 m.) sukrėtimų metu. Ypatingą dėmesį savo veikaluose Tayloras skyrė krikščionims pasauliečiams, nes laikėsi nuomonės, kad būtent jie, o ne kunigai, sudaro Bažnyčios pagrindą. Jis drąsino tikinčiuosius nebijoti skirti daugiau laiko religinei praktikai, uoliau rūpintis vargstančiais ir visokeriopai ugdyti savo pašaukimą, kad jis taptų tikrai vaisingas. Tayloras mokė gyventi šventą gyvenimą, kuri suprato ne tik kaip mūsų pastangų vaisių, bet ir kaip veiksmingos Dievo pagalbos rezultata. Jis kalbėjo apie perkeičiantį Šventosios Dvasios veikimą, kurio dėka tampame Dievo vaikais ir įgyjame naujus jausmus, naują požiūrį į pasaulį, naują supratimą bei troškimus.

Tayloras įvardijo pagrindines krikščioniško gyvenimo ir šventėjimo kliūti. Tai yra klaidingi, pernelyg žemiški, gyvenimo tikslai ir neprasmingas laiko leidimas. Tayloras pateikia tris pagrindines taisykles, kaip šventai gyventi vykdant pašaukimą: pirmiausia – stengtis gerai išnaudoti laiką, nors tiksliau sakant, čia jis turi omenyje teisingų prioritetų nusistatymo būtinybę. Siekdamas pabrėžti netinkamo laiko sunaudojimo blogį, Tayloras remiasi Ezekielio 16 skyriaus 49 eilute, peikiančia neatsakingą gyvenimą bei išdidumą, ir tvirtina

dykinėjimą buvus Sodomos ir jos dukterų nuodėme.¹³ Tayloras nesako, kad be atvangos turėtume būti kuo nors užsiėmę, bet pabrėžia, kaip svarbu gyvenime nusistatyti prioritetus. Religinės pareigos turi užimti pirmą vietą žmogaus gyvenime. Kiekvieną vakarą dera peržvelgti praėjusią dieną ir pasitikrinti, ar gerai sunaudojome laiką. Antra švento gyvenimo taisyklė, anot Tayloro, yra intencijų grynumas – viską reikia daryti Dievo garbei. Bet kokios žmogaus veiklos motyvas turi būti Dievo ir artimo meilė. Reikia visuomet ieškoti Dievo valios ir stengtis ją išpildyti. Trečia švento gyvenimo taisyklė – praktikuoti Dievo akivaizdą. Tayloras pateikia palyginimą sakydamas, kad Dievas yra tarsi oras ar jūra, o visi mes esame Jame, tarsi kūdikiai gimdyvės iščiose. Niekas negali mūsų atitraukti nuo Dievo lygiai taip, kaip mes negalime atsitraukti nuo savęs pačių.¹⁴

Tayloras suvokia visą žemiškojo žmogaus gyvenimo ribotumą ir vargą. Ne paisant to, net mirtyje jis įžvelgia tam tikrą gėrį: „Kadangi mūsų gyvenimas toks trumpas, jis toks apgailėtinas; ir kaip tik dėl to gerai, kad jis trumpas“.¹⁵ Vis dėlto mūsų gyvenimo trūkumai nėra priežastis, kad būtume liūdni ar nusiminę. Esame pašaukti gyventi tikėjimu, jį ugdyti, drąsiai jį išpažinti ir net išdrįsti numirti už tikėjimą, jei to reikėtų. Visuose reikaluose turime vadovautis Dievo dvasia, siekti tvirtų dorybių ir tikro šventumo. Tayloras pabrėžia ištvermingos maldos būtinybę. Anot jo, negalime norėti, kad kiekviena sukalbėta malda tuoj pat duotų greitų rezultatų, tačiau ištvermingas maldos gyvenimas visada atneša gausių vaisių.¹⁶

PAMALDUMAS IR PAŠAUKIMAS

Žymus XVIII a. religinis rašytojas ir mistikas Williamas Law (1686–1761) savo veikaluose ragino rimtam ir atsakingam krikščioniškam gyvenimui ir tvirtino, kad krikščioniškasis mūsų tikėjimas turi būti veiksnys, lemiantis tikrus vidinius pokyčius. Sekdamas vokiečių protestantų teologo ir mistiko Jakobo Böhme's (1575–1624) įžvalgomis, mokė apie būtinybę tapti naujais kūrniais. Anot Williamo Law, būtų labai klaidinga krikščionybę laikyti vien moralaus elgesio mokytoja, kuriai skirta tik formuoti mūsų etines nuostatas, kad taptume sąžiningi ir padorūs visuomenės nariai. Krikščionybė siekia aukštesnio ir dieviškesnio tikslo: ji skatina visiškai perkeisti gyvenimą. Krikščionis yra pašauktas tapti nauju kūriniu, anot Biblijos žodžių, „kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys“ (2 Kor 5, 17), ir juo išlikti visuose savo reikaluose ir užsiėmimuose.

Tikėjimas privalo paliesti ir perkeisti kiekvieną krikščionio gyvenimo sritį. Veikale *Rimtas kvietimas pamaldžiam ir šventam gyvenimui* (1728) Williamas Law įtikinamai aiškina, kad kiekvienas pašaukimas leidžia pamaldžiai gyventi. Kodėl vienas žmogus brangina asmeninį maldingumą ir uoliai dalyvauja bendruomeninėse pamaldose, o kitas ne? Dėl to, kad

pirmasis turi gyvenimo motyvą – gyventi pagal Dievo valią ir Jam patikti, o antrasis tokio motyvo stokoja. Didelė klaida apriboti savo religingumą tik sekmadienio pamaldomis, o likusį savaitės laiką praleisti vadovaujantis vien savo žmogiškais tikslais. „Pamaldumas yra ne tik geriausia ir labiausiai trokštama praktika vienuolyne, bet geriausia ir labiausiai trokštama praktika kiekvienam žmogui kaip tokiam, nesvarbu, kokią visuomeninę padėtį jis užimtų“.¹⁷ Jei kas sakytų, kad pamaldumas jam negali būti pirmasis dalykas dėl to, kad jis esąs svarbus ar turtingas visuomenės asmuo, tai toks argumentas būtų panašus į tą, jei kas sakytų, kad jam nebūtina sveikata ir laimė dėl to, kad jis esąs svarbus ar turtingas.

Williamas Law išryškina biblinės vaikiškumo dorybės reikšmę krikščioniško tapsmo nauju kūriniu procese. Vaikiškumą jis traktuoja visų pirma kaip gebėjimą ir norą mokytis. Pasidaryti vaiku reiškia tapti tokiau, kuris nori pažinti ir mokytis. Turime pripažinti, kad stokojame dieviškųjų, o drauge ir žmogiškųjų dalykų supratimo bei tikros išminties, tačiau esame atviri dieviškiems pamokymams. Taip suprasta vaikiškumo dorybė sudaro palankias sąlygas krikščioniško pašaukimo ugdymui.¹⁸

EUCCHARISTIJOS SVARBA DVASINEI ŽMOGAUS BRANDAI

Žymiausia XVIII a. Anglijos asmenybė Samuelis Johnsonas (1709–1784) – nepaprastos erudicijos ir gilaus maldingumo poetas, rašytojas, moralistas, biografas, literatūros kritikas, leksikografas ir leidėjas, dvasingas, jautrus ir kupinas

gailėstingumo krikščionis. Jis visą gyvenimą išlaikė giedrą humoro jausmą, o susidūręs su artimųjų mirtimis, sau ir kitiems sakydavo, jog geriausia paguoda yra tiesa. Johnsonas buvo įsitikinęs Eucharistijos svarba krikščionio pašauki-

mui ir laikėsi nuomonės, kad prie Viešpaties stalo turėtų būti leidžiami visi geros valios krikščionys. Eucharistiją jis laikė žmogaus ryšio su Dievu atnaujinimu, be kurio sumenksta tikinčiųjų dvasinis gyvenimas. Todėl niekas neturėtų apleisti Eucharistijos šventimo ir Komunijos dėl tingumo, apsilaidimo ar manydamas, kad ši praktika nesvarbi. Eucharistija yra tarsi krikšto atnaujinimas, sustiprinantis mūsų ryšį su Kristumi. Eucharistijos priėmimą Johnsonas traktuoja kaip susitaikinimą su Dievu. Kadangi kiekvienas žmogus nusideda Dievui, žmonėms turėjo būti duotas tam tikras būdas atstatyti pažeistą sandorą. Vis dėlto, nors Johnsonas skatina visus eiti Komunijos, tačiau anaipol neslepia nuodėmės blogio. Jis netgi primena apaštalo Pauliaus perspėjimą: „Teištiria žmogus pats save ir tada tevalgo tos duonos ir tegeria iš tos taurės. Kas valgo ir geria to Kūno neišskirdamas, tas valgo ir geria sau pasmerkimą“ (1 Kor 11, 28–29). Johnsonas įspėja nepuoselėti iliuzinio Dievo gerumo įvaizdžio arba įsitikinimo, kad esame geri krikščionys, jei tokie iš tikro nesame. Tam, kad deramai dalyvautume eucharistinėje puotoje, privalome atgailauti ir pasitaisyti, ar bent turėti tvirtą troškimą siekti atnaujinto gyvenimo. Turime atgaivinti ryžtą laikytis dekalogo,

gyventi rimtą maldos gyvenimą ir vykdyti kitas krikščionio pareigas. Tik tuomet turime teisę pasikliauti Dievo gailingumu ir Jo malonės dovanomis.

Johnsonas kalba ne tik apie nuodėmės blogį, bet ir apie nuodėmingumo ištakas bei pagrindinę jo priežastį. „Kai meilė laikinam gėriui ar blogiui arba baimė viršija meilę Dievui ar Dievo baimė, tai tampa nuodėmės priežastimi“.¹⁹ Todėl vidinis žmogaus ryšys su Dievu turi būti pakankamai stiprus, kad įveiktų neigiamas aplinkinio pasaulio įtakas ir jos nesukliudytų krikščioniškojo pašaukimo skleidimuisi. Johnsonas pažymi, jog vidinė žmogaus dispozicija daro tiesioginę įtaką jo veiksams: „Visos mintys, vienaip ar kitaip paveikusios mūsų protą, daugiau ar mažiau veikia ir mūsų elgesį. Dažnai prisimenamos ir nuolatos atnaujinamos, jos daro vis didesnę įspūdį. Viskas, ar tai būtų meilė, baimė, sielvartas ar kokia nors kančia, laikui bėgant praranda savo stiprumą ir, jei koks įvykis to neprimena ar mintyse apmąstydami to neatgaiviname, tai galiausiai visai išblėsta. Nuolatos apie ką nors mąstydami, tai sustipriname, mintys apie tai pradeda vyrauti ir nugalėti visas kitas mūsų aistras, įveikdamos anksčiau despotiškai mus valdžiusius prisirišimus bei potraukius (Ps 119, 9–16; Žyd 6, 7–8)“.²⁰

ANGAŽAVIMASIS SOCIALINĖMS PROBLEMOMS – SVARBUS KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO DĖMUO

Daugelis reformacijos idėjomis persiėmusių anglikonų išreiškė sąlyginai nedidelį susidomėjimą Dievo sukurtuoju pasauliu kaip tokiu, tačiau daug dėmesio skyrė socialinėms problemoms: varganiai pramonės darbininkų padėčiai, miestuo-

se plintančiam amoralumui, prekybai Afrikos vergais. Johnas Newtonas (1725–1807) jaunystėje buvo vergų laivo kapitonu, bet vėliau atsivertė ir pajutęs pašaukimą kunigystei, sulaukęs 39 metų tapo anglikonų kunigu. Jo atsivertimui

esminę įtaką padarė Tomo Kempiečio *Kristaus sekimas* ir išpūdingi George'o Whitefieldo pamokslai. Tapęs kunigu J. Newtonas iš pradžių tarnavo Olney, Bakingamšyre (Buckinghamshire), vėliau Londone, dalį savo laiko ir jėgų skirdamas kovai su prekyba vergais.

J. Newtonas buvo įsitikinęs, kad tikėjimas nėra racionalių apmąstymų rezultatas, bet kad jis yra neužtarnauta Dievo malonė. Nors tikėjimas suteikiamas dovanai ir be žmogaus nuopelnų, žmogus gali pasirengti tikėjimo malonę priimti. Šis pasirengimas apima nusigręžimą nuo nuodėmės ir nuoširdų tiesos ieškojimą. Iš savo asmeninės patirties J. Newtonas puikiai žinojo, kad tikėjimas turi galią perkeisti visą žmogaus gyvenimą. Tikėjimo įtaką žmogaus gyvenimui jis palygino su pavasario poveikiu gamtai: Dievo malonė, įžengusi į žmogaus sielą ir jo gyvenimą, viską atnaujina. Įžengdamas į mūsų gyvenimą Kristus priima mus ir padaro savo vaikais. Tokiu būdu esame suvienijami su Jo dieviškumo pilnatve, kurioje glūdi visi Dievo išminties, galybės ir meilės turtai. Ši vienybė su Kristumi teikia didžiulį džiaugsmą tikinčiajam, tačiau ji nėra skirta vien tik asmeniniam labui. Įgytoji vienybė su Kristumi įpareigoja krikščionių plėtoti visuomeninį savo pašaukimo aspektą, o asmeniniame gyvenime asmuo turi būti nuolat pasirengęs ryžtingai kovai su savo trūkumais ir didžiadvasiškam atsižadėjimui. Savo pažiūras ir mokymą apie krikščionio pašaukimą J. Newtonas vi-

suomet grindė Biblijos teiginiais.²¹ Jis yra daugelio nuostabių religinių giesmių autorius. Kai kurios jo giesmės susilaukė ypatingo populiarumo, pvz., *Dangaus malonė nuostabi* (*Amazing Grace*). Šios giesmės turinys atspindi J. Newtono gyvenimo kelią, gautąją atsivertimo malonę ir viltingą pasitikėjimą Dievu.

Dangaus malonė nuostabi

Dangaus malonė nuostabi, ji palietė mane!

Buvau paklydęs tamsumoje, dabar radau Tave.

Mane išmokė Tau tarnaut, ramybę davė man.

Kokia brangi man buvo ji, kai suradau Tave.

Kiek daug pavojų ir kliūčių sutikęs aš buvau!

Malonė vedė mus lig šiol, ji ves mus ir toliau.

Garbė Tau, mūsų Viešpatie, garbė per amžius Tau,

Garbė Tau, Dieve, ir šlovė, ir mūsų meilė Tau.

Pasitikėkime Dievu: Jis mus visur globos,

Jis mūs paguoda ir viltis dabar ir visados.²²

Savo nesvyruojantį pasitikėjimą Kristumi Johnas Newtonas išsakė ir gyvenimo saulėlydyje, sulaukęs 82 metų: „Esu senas žmogus ir daug ką užmiršau. Tačiau atsimenu du dalykus: kad aš esu didis nusidėjėlis ir kad Kristus yra didis Išgelbėtojas“.²³

NAUJAS GIMIMAS – KRIKŠČIONIŠKOSIOS BŪTIES TIKROVĖ

Charlesas Simeonas (1759–1836) – žymus XVIII–XIX a. sandūros anglikonų

kunigas. Gimė netikinčioje šeimoje. Atsivertė jaunystėje skaitydamas religinę li-

teratūrą. Jo gyvas tikėjimas patraukė ir du jo brolius, kurie taip pat tapo praktikuojančiais krikščionimis. Priėmęs kunigo šventimus Simeonas, didžiąją savo gyvenimo dalį, 54 metus, ėjo Kembridžo Švenčiausiosios Trejybės bažnyčios kapeliono pareigas ir tapo iškilia Kembridžo universiteto asmenybe, dariusia didžiulę įtaką studentams, gausiai susirinkdavusiems klausytis jo mokymų. Simeonas pabrėžė, kad esame sukurti pagal Dievo paveikslą. Žmogus, anot jo, yra Dievo paveikslas tiek intelektu, tiek moralumu. Remdamasis bibliiniu pasakojimu apie pirmųjų žmonių nuopuolį, jis pabrėžė būtinybę suvokti, kad esame nusidėjėliai. Nors Dievo paveikslas žmoguje yra nuodėmės pažeistas, tačiau mumyse yra išlikęs tiesos ir gėrio ilgesys. Niekas nėra pajėgus patenkinti šio galingo žmogaus sielos ilgesio, tik Dievas. Simeonas drąsino atpažinti ir nestabdyti iš sielos gelmių kylančių kilnių troškimų ir šventų siekių. Įsisąmoninę savosios prigimties sužeistumą, galime suprasti, kaip labai mums reikia Dievo malonės ir ryžtis atvira širdimi ją priimti.

Krikščionio pašaukimą Ch. Simeonas suvokė kaip aukščiausio šventumo siekį. Krikščionis negali tenkintis tik paprastu moraliai tvarkingu gyvenimu, nes jis pašauktas priimti Kristaus Gerąją Naujieną, vedančią į tobulą gyvenimo džiaugsmą. Religinio gyvenimo pilnatvė, pasak Si-

meono, kartu yra ir džiaugsmo pilnatvė. Todėl krikščioniui būtina gimti iš naujo. Simeonas išreiškė įprastą anglikonybėje požiūrį, kad vaikų krikštas yra ne tas pat, kas gimimas iš naujo. Krikštu tampame Naujosios Sandoros dalininkais ir jos palaiminimų paveldėtojai, tačiau krikštas neperkeičia asmens prigimties. Simeonas pateikė pavyzdį iš Apaštalų darbų. Burtininkas Simonas nors buvo pakrikštytas, bet nebuvo atgimęs ir nepajėgė suprasti krikščionybės esmės (Apd 8, 9–24). Kai įvyksta atgimimas Kristuje, mūsų giliausioji prigimtis perkeičiama. Simeono teologinė antropologija nėra labai tiksli, nes kai kada jis kalba apie giliausios žmogaus prigimties nesugedimą ir dieviškumą, o kai kada apie jos perkeitimo būtinybę. Nepaisant šio netikslumo, galime suvokti esminę Simeono mokymo idėją: esame pašaukti ne išoriniam formaliam krikščioniškumui, o visos savo būties perkeitimui/atnaujinimui, kuris yra ir tikrojo džiaugsmo šaltinis.²⁴ Sielovadinių Simeono užmojų apimtį liudija jo rūpinimasis socialiniu teisingumu ir angažavimasis misijų veiklai. 1799 m. drauge su bendraminčiais jis įkūrė Bažnyčios Misijų Draugiją (*Church Mission Society*), į kurios veiklą per daugiau nei 200 metų jos gyvavimo istoriją, yra įsitraukę apie 10 000 asmenų. Šiandien ši organizacija vienija anglikonų bei protestantų misijų draugijas visame pasaulyje.

PAGILINTOJI KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO SAMPRATA – OKSFORDO SAJŪDIS

1833 m. tarp Oksfordo universiteto mokslininkų prasidėjo judėjimas, pavadintas Oksfordo sąjūdžiu. Tai buvo pastangos suteikti Bažnyčios mokymui ir

kasdieniam tikinčiųjų gyvenimui daugiau dvasinio turinio. Oksfordo sąjūdis oponavo evangeliškajai anglikonizmo srovei ir tapo vertinga jos atsvara angli-

konybėje. Kai evangelikai savo išvalgas bandė pagrįsti vien Biblija, tai Oksfordo sąjūdis atramos savajai doktrinai ieškojo didžiųjų patristinio laikotarpio teologų raštuose. Sąjūdis laikėsi nuomonės, kad Bažnyčios Tėvų mokymas turėtų tapti integraliu ir labai svarbiu anglikonybės sandu. Pagrindiniais sąjūdžio iniciatoriais tapo ketvertas Oksfordo teologų: Johnas Henry Newmanas (1801–1890), Johnas Keble (1792–1866), Edwardas Bouverie Pusey (1800–1882) ir Richardas Hurrellas Froude (1803–1836). Dėl vėliau Newmano ir jo kolegų publikuotų teologinių traktatų *Tracts for the Time* sąjūdininkai gavo traktorijonų vardą. Kai Newmanas 1845 m. perėjo į Katalikų Bažnyčią, sąjūdis neteko charizmatiškojo savo vadovo. Oksfordo sąjūdžio pastangos sugražinti anglikonybei pirmųjų amžių Bažnyčios Tėvų puoselėtas vertybes bei jų teologijos gelmę suteikė šiam sąjūdžiui brandaus teologinio tono. Stiprūs ir energingi sąjūdžio teologai Anglikonų Bažnyčioje sėkmingai atgaivino daugelį krikščioniškosios doktrinos bei gyvenamosios aspektų, būdingų katalikybei.

Priešingai nei evangelikai, kurie pabrėžė asmeninį tikinčiojo santykį su Dievu, Oksfordo sąjūdis išryškino pagarbą regimai Bažnyčiai. E. B. Pusey, kuris buvo karališkasis Oksfordo profesorius, nustatė pagrindinius naujojo judėjimo principus. Jis pabrėžė krikštą ir Eucharistiją, gailėsčio už nuodėmes būtinybę bei episkopato reikšmę. Pusey mokė, kad privalu deramą dėmesį teikti regimiems tikėjimo simboliams, nes jie per jusles pažadina mūsų protą ir širdį teikti garbę gyvajam Dievui. Anot Pusey, kūdikių krikštas yra tarsi įskiepijimas į tikrąjį vynuodį. Pagrindinis Eucharistijos tiks-

las yra krikščioniškojo gyvenimo, arba kitais žodžiais tariant, Kristaus gyvenimo mumyse ugdymas. Išganymas ir tobulumas – tai vienybės su Kristumi siekinys per Įsikūnijimo ir Eucharistijos slėpinius. Išganyimo ilgisi ne tik žmogus, bet ir visa kūrinija, kuri „iki šiol tebedūsauja ir tebesikankina“ (Rom 8, 22). Gamta yra sutepta žmogaus piknaudžiu, bet nors ji dabar kenčia, tačiau bus atnaujinta, nes visa, kas egzistuoja, yra sukurta Dievo ir turi savyje panašumo į Kūrėją.

Žmogaus draugystė su Dievu yra dar vienas Oksfordo sąjūdžio dvasingumo bruožas. Reguliariai dalyvaudami Eucharistijoje patiriame ir ugdome šią draugystę, kurios visiškai atbaigimas ir tobulas susivienijimas bus pasiektas amžinajame gyvenime. Dažnas šv. Komunijos priėmimas iš tikrųjų mus perkeičia, leisdamas vis labiau įsisąmoninti gyvąjį Dievo buvimą ir panardina mus į vis šventesnį gyvenimą. Oksfordo sąjūdis didelę reikšmę teikė sąžinės tyrimui, reguliariai asmens vidinio gyvenimo analizei ir pabrėžė vidinio asmens persikeitimo būtinybę. Mąstymas apie teisų gyvenimą, krikščioniškoji išmintis ir tyra širdis yra geriausias atsidavimo Dievui kelias. Kaip evangelikams, taip ir Oksfordo sąjūdžiui, nepaprastai svarbus buvo holistinis, visą asmenybę apimančias krikščioniškumas. Kristaus dvasia turi paliesti protą ir širdį, sielą ir kūną, valią ir jausmus. Jei evangelikai buvo linkę kalbėti apie klusnumą Kristui, tai Oksfordo sąjūdis krikščionio pašaukimą suvokė visų pirma kaip vienybės su Kristumi siekį. Pusey vidinį Švenčiausiosios Trejybės gyvenimą laikė intymiausia dieviškųjų Asmenų tarpusavio bendrys-

te. Krikšto sakramentu krikščionyje pasėjama pirmoji jo suvienijimo su Dievu sėkla. Ši vienybė auga, kai asmuo gyvena krikščionišką maldos gyvenimą.

Oksfordo sąjūdis pažymėjo maldos reikšmę visaverčiam krikščionio gyvenimui. Malda panardina tikintį į dieviškąją šviesą, įžiebia jame amžinosios meilės liepsną. Eucharistija krikščionio sieloje ugdo Kristaus gyvenimą. Tokiu būdu malda parengia krikščionį amžinajam gyvenimui, kur jis bus pašauktas dalintis Dievo šlove ir džiaugtis palaimintuoju Dievo regėjimu veidas į veidą. Malda – tai šlovinimas ir adoravimas, taip pat džiaugsmas, kylantis iš bendrystės su Dievu. Meldimasis jokių būdu nėra tik kasdienis įvairių mums reikalingų dalykų prašymas. Giliai tikintis krikščionis yra panašus į žmogų, besidžiaugiantį artimų ir ištikimų draugų bičiulyste. Kai jis trokšta susitikti savo draugus, tai nereikia, kad tikisi ko nors iš jų gauti. Susitikti su draugais mus skatina pati draugystė, širdingo pašnekėsio su jais ir turiningo laiko praleidimo troškimas. Panašiai ir krikščionio maldos gyvenimas visų pirma siekia ne Dievo dovanų, bet bendrystės ir vienybės su Juo.

Sąjūdžio ekleziologija, ypač hierarchinės Bažnyčios svarbos pabrėžimas, skatino bažnytinių apeigų iškilmingumą ir turtingesnę liturgiją. Tai taip pat sustiprino anglikonybės bendruomeniškumo

jausmą, kuri ne visada pakankamai išryškindavo evangeliškosios krypties anglikonų teologai. J. Keble Bažnyčią vadino krikščionių motina. Jis ypač daug pastangų dėjo atskirti Bažnyčią nuo valstybės. Oksfordo sąjūdžio dėka buvo pastatyta daug naujų ir atnaujintų neogotikos stiliaus bažnyčių. Jų aukšti, virš pramonės įmonių iškylantys bokštai, bylojo apie nenumaldomą krikščionybės jėgą, pranokstančią šio pasaulio problemas ir iššūkius, bei nešė viltį vargingai gyvenantiems miestų darbininkams.²⁵ Oksfordo sąjūdis ne tik padarė stiprią įtaką anglikonų tikėjimui, bet ir padėjo sėkmingai spręsti visuomenines problemas. Sąjūdiečiai energingai įsitraukė į rūpinimąsi socialiniu teisingumu, nes to meto sparčiai auganti miestų pramonė kėlė milžiniškus visuomeninius iššūkius. Vienuolinio gyvenimo atnaujinimas XIX a. viduryje – tai dar vienas reikšmingas sąjūdžio laimėjimas. Virš 60 anglikoniškų vienuolinių bendruomenių šiandien veikia Anglijoje ir virš 110 yra pasklidę visoje Anglikonų Sandraugoje (*Anglican Communion*): Airijoje, JAV, Kanadoje, Australijoje, Indijoje, Bangladeše, Šri Lankoje, Japonijoje, Korejoje, Centrinėje, Vakarų ir Pietų Afrikoje, Naujojoje Zelandijoje, Okeanijos salose. Nūdien anglikonų vienuolijos ne tik liudija evangelinį radikalizmą, bet ir daro didžiulę įtaką visai anglikoniškajai krikščioniškojo pašaukimo sampratai.

KRIKŠČIONIO PAŠAUKIMAS DESMONDO TUTU SAMPRATOJE: VISUOMENINIS ĮSIPAREIGIJIMAS IR SEKSUALINĖS MORALĖS LIBERALUMAS

Desmondas Mpilo Tutu (g. 1931) – pirmasis juodaodis Pietų Afrikos anglikonų arkivyskupas, žymus kovotojas

prieš apartheidą, skurdą ir AIDS, 1984 m. apdovanotas Nobelio taikos premija. Neatskiriamu savoju – krikščionio ir dvasi-

ninko – pašaukimo sandu Tutu laikė įsipareigojimą kovai už socialinį teisingumą. Jis mokė, kad kova dėl krikščionių vienybės tiesiogiai susijusi su kova už teisingumą. Be to, teisingumas yra būtina sąlyga taikai: nebus taikos ten, kur nėra teisingumo. Jei norime būti Dievo palaiminti taikdariai, turime kovoti už teisingumą. Ši kova nėra nukreipta prieš ką nors, bet tai kova dėl visų išlaisvinimo. Tutu laikosi nuomonės, kad bet kokiai veiklai reikalinga maldos parama. Jis džiaugėsi sužinojęs, kad kas nors meldžiasi už jo pastangų sėkmę. Gavęs žinią iš Aliaskos liuteronų bendruomenės ir kitų pasaulio vietų apie įvairias jo kovą remiančias maldos iniciatyvas, Tutu juokavo, kad anuometinė Pietų Afrikos vyriausybė neturi jokių šansų išlaikyti apartheido režimą. Pašaukimą šventumui Tutu traktuoja kaip savaimę suprantamą galimybę ir tiki jį esant pasiekiamą ne tik visose krikščioniškose konfesijose, bet ir už krikščionybės ribų. *Afrikos maldaknygės* išanginiame žodyje jis rašo: „Kai jūs stovite šalia motinos Teresės ar Helderio Camaros, ar Nelsono Mandelos, ar

Mahatmos Gandhi, jūs suvokiate, kad stovite ant šventos žemės“.²⁶ Beje, vertėtų pastebėti, kad Tutu vartojamos šventumo sąvokos apimtis nėra labai aiški.

Desmondo Tutu atlaidumas ir tolerancija peržengė daugelį ribų. Lankydamasis Izraelyje jis prabilo apie atleidimą tiems, kurie vykdė holokaustą, sukeldamas daugelio izraeliečių pasipiktinimą. Tutu ne kartą pasisakė už palestiniečių teises jų kovoje prieš Izraelį. Svarbiausiomis nūdienos pasaulio problemomis, kurioms spręsti visi krikščionys turėtų jaustis pašaukti, jis laiko skurdą, karinius konfliktus ir AIDS. Jo liberalus požiūris į kontracepciją ir iš dalies į abortus veikiausiai yra nulemtas skaudžių Afrikos gyvenimo realijų. Tutu pasisako už homoseksualių asmenų teises sudaryti tos pačios lyties santuokas. Apibendrinant Desmondo Tutu krikščioniškojo pašaukimo sampratą reikia pasakyti, kad esminiais krikščionio pašaukimo aspektais jis laiko gailėstingumo veiklą ir kovą už socialinį teisingumą. Šiems dalykams jis teikia pirmenybę prieš seksualinės etikos problemas, pastarąsias vertindamas kaip mažai reikšmingas.

BIBLIJOS MOKYMU PRIEŠTARAUJANTI KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO SAMPRATA

Pastaraisiais dešimtmečiais Anglikonų Bažnyčios ėmė nesutarti dviem pagrindiniais klausimais – dėl homoseksualizmo ir dėl moterų vyskupystės. Dauguma anglikoniškų Bažnyčių ėmė teikti moterims kunigystės šventimus, kai kurios Bažnyčios moteris konsekruoja ir vyskupėmis. JAV episkopalų (JAV anglikonų) bendruomenės sutinka vyskupais konsekruoti praktikuojančius homoseksualus. 2003 m. JAV episkopalinės Baž-

nyčios Naujojo Hampšyro (New Hampshire) valstijoje vyskupu pirmąkart išrinktas ir konsekruotas atvirai homoseksualinėje partnerystėje/santuokoje gyvenantis gėjus – Gene Robinsonas.

Šis faktas parodo pasikeitusį anglikonų (episkopalų) požiūrį į krikščioniškojo tikėjimo turinį ir į krikščionio pašaukimą. Akivaizdu, kad amerikietiškoje anglikonybėje plačiai paplito įsitikinimas, kad homoseksualūs santykiai nėra

nuodėmingi. Tai liudija dažni tiek eilinių tikinčiųjų, tiek Bažnyčios vadovų pasisakymai. Pvz., Kalifornijos episkopalinės Bažnyčios vyskupas Markas Andrusas skelbia savo įsitikinimą, kad į bažnytinį gyvenimą būtina priimti gėjus ir lesbietes su jų partneriais, nereikalaujant jų atsivertimo. 2006 m. JAV episkopalinės Bažnyčios primate (pirmininkaujantysis vyskupu) išsirinkta moteris, Nevados valstijos vyskupė Katharine Jefferts Schori viešai išreiškė savo nuomonę, kad homoseksualūs santykiai nėra nuodėmė.²⁷

Visa tai rodo, kad žmogaus išganymas ir krikščionio pašaukimas suvokiama labai liberalios seksualinės moralės kontekste. Homoseksualūs santykiai ne-

belaikomi perversija ir kliūtimi pasiekti išganyimą bei realizuoti krikščioniškąjį pašaukimą. Tokiu būdu krikščioniškasis pašaukimas seksualinės etikos požiūriu traktuojamas radikaliai skirtingai nei įprastinėje, tradicinėje krikščionybėje, besiremiančioje bibrine antropologija. Didesniajai daliai Anglikonų Sandraugos eilinių tikinčiųjų ir vyskupų tokios krikščioniškosios antropologijos ir šventimų praktikos korekcijos atrodo visiškai nepriimtinos. Jie jokių būdu nesutinka susitaikyti su liberaliu požiūriu į homoseksualumą, homoseksualių porų santuokų laiminimu ir moterų vyskupyste. 2008 m. vykusio Lambetho konferencija nepajėgė/nesiryžo išspręsti šių klausimų.

APIBENDRINIMAS

1. Katalikiškas ir stačiatikiškas požiūris į krikščioniškojo pašaukimo sampratą anglikonybėje

Katalikiškas požiūris Anglijos Bažnyčios atsiskyrimo nuo Apaštalų Sosto pagrindiniu kaltininku laiko karalių Henriką VIII ir jo netramdomas ambicijas žūtibūt susilaukti įpėdinio, net ir pažeidžiant sakramentinę santuokos sutartį. Nors Henrikas VIII ir po atsiskyrimo nuo Romos palaikė katalikiškąją doktriną ir priešinosi protestantizmo plėtrai Anglijoje, tačiau uždarydamas vienuolynus jis sudavė skaudų smūgį ne tik dvasiniams pašaukimams, bet ir krikščioniškojo pašaukimo sampratai apskritai.

Atsiskyrusi nuo Romos anglikonybė palaipsniui darėsi vis labiau atvira reformacijos idėjoms, kurios užėmė svarbią vietą anglikonų tikinčiųjų gyvenime. Netekdama popiežiaus Anglijos Bažnyčia

neteko ne tik vienijančio administracinio centro, bet ir doktrinos sergėtojo. Anglijos Bažnyčioje susidarė galimybė skliti nepakankamos vertės krikščioniškoms doktrinoms, kurios neretai buvo labai nutolusios nuo katalikiško mokymo visumos. Tokioje terpėje krikščioniškojo pašaukimo samprata ėmė nebetekti kai kurių autentiškų savo matmenų.

XX–XXI a. sandūroje dalyje Anglikonų Sandraugos Bažnyčių atsiradęs bandymas pateisinti homoseksualius santykius reiškia nukrypimą nuo Evangelijos ir autentiškos krikščioniškosios moralės, be kurios tampa nebeįmanoma teisinga krikščioniškojo pašaukimo samprata. Reaguodamas į šias klaidas kardinolas Walteris Kasperis savo kreipimesi į Lambetho konferencijos dalyvius 2008 m. vasarą pažymėjo: „Katalikų Bažnyčios požiūris į žmogaus seksualumą, ir ypač į homoseksualizmą, yra labai aiškiai iš-

dėstytas Katalikų Bažnyčios katekizme n. 2357-2359. Esame įsitikinę, kad toks požiūris yra tvirtai išsaknijęs Senajame ir Naujajame Testamente. Katalikų Bažnyčia jo laikosi būdama ištikima Šventajam Raštui ir apaštališkajai tradicijai.²⁸ Kasperis priminė ankstesnę bendrą katalikų ir anglikonų priimtą pareiškimą, kad homoseksualūs veiksmai yra nepriimtini ir nepateisinami. Be to, Kasperis pažymėjo, kad ilgaamžė tradicija paremtu Katalikų Bažnyčios įsitikinimu, kunigystės sakramentas moterims neturi būti teikiamas.

Žymus anglų kilmės stačiatikių vyskupas ir teologas Kallistos Ware (g. 1934) pažymi, kad nors XVI a. Anglijos Bažnyčios reforma reiškė pastangas atgavinti pirmųjų amžių ir patristinio laikotarpio Bažnyčios dvasią, vis dėlto šios pastangos liko veikiau neišsipildžiusiu siekiu bei neaiškia viltimi nei įgyvendinta tikrove ir kasdiene bažnytinio gyvenimo praktika. Žymiu Anglikonų Bažnyčios trūkumu K. Ware laiko didelę doktrininę įvairovę esminiais krikščioniškojo pasaulimo klausimais. Jis mano, kad kiekvieną nuoširdžiai tiesos ieškančią asmenį trikdo dviejų anglikonybės šakų – Aukštosios Bažnyčios ir Žemosios Bažnyčios – labai skirtingi mokymai apie sakramentus, Kristaus buvimą Eucharistijoje, šventųjų gerbimą ir kitas svarbias doktrinas. Be to, liberalioji šaka abejoja Kristaus dievyste ir Jo gimimu iš Mergelės, stebuklais ir kūno prisikėlimu. Tokia mokymo įvairovė kelia tam tikrą nepasitikėjimą visa Anglikonų Bažnyčia ir tampa kliūtimi žmogui, ieškančiam aiškių savojo pasaulimo orientyrų.²⁹

2. Anglikoniškas požiūris į krikščioniškojo pasaulimo sampratą anglikonybėje

Nors anglikonybė atsirado XVI a. veikiančios Anglijos politikos veiksniams, vis dėlto įtampa tarp Apaštalų Sosto ir Anglijos Bažnyčios bei valstybės radosi gerokai anksčiau. Ne tik Anglijos politikus, bet ir dvasininkus ne kartą šokiravo Romos pastangos dominuoti, neleisti beveik jokio savarankiškumo bei apdėti mokesčiais Anglijos Bažnyčią ir Karalystę. Todėl Anglijos visuomenėje nuolat silpniau ar ryškiau tvyrojo įsitikinimas, kad per didelę priklausomybę nuo Romos juos žeidžia ir kaip piliečius, ir kaip krikščionis. Pirmieji anglikonų apologetai nenuilsdami gynė savo pozicijas, pasitelkdami evangelinę ir patriotinę argumentaciją. Neretai jie jautėsi Romos suvaržyti ne tik administraciniu, bet ir teologiniu požiūriu, negalintys laisvai ir visavertiškai perteikti biblinį mokymą apie krikščioniškąjį pasaulimą.

Tiesioginė Anglijos Bažnyčios atsisakymo nuo Apaštalų Sosto priežastis buvo Henriko VIII sprendimai, popiežiui nesutinkant anuliuoti karališkosios poros santuokos. Vis dėlto nepriklausomai Anglikonų Bažnyčiai susikurti anuomet radosi ir kitų palankių aplinkybių. Augo ir stiprėjo Anglijos karaliaus valdžia, spaudos išradimas pasitarnavo greitam reformacijos idėjų plitimui, Biblija imta versti į tautines kalbas. Anglikonų, ypač Žemosios Bažnyčios atstovų, požiūriu, atsisakymas nuo popiežiaus paspartino progresyvių reformacijos idėjų plitimą Anglijoje, padėjo išvengti pernelyg siauro katalikiškosios teologijos diktato.

Anglikonai XVI amžiaus nelaiko savo Bažnyčios pradžia, nes yra išlaikę vyskupų šventimų tęstinumą (apaštališkąją sukcesiją). Pagarba Biblijai ir Bažnyčios Tėvų mokymui įgalina anglikonybę savo išpažinėjams pateikti rimtą ir gilia krikščioniškojo pašaukimo sampratą. Dėl protestantiškų idėjų plėtros ir politinės valdžios susiejimo su religine,

anglikonybė ypatingai pabrėžė holistinį krikščionišką požiūrį į asmeninį ir bendruomeninį gyvenimo aspektus, į religinį ir politinį/visuomeninį krikščioniškojo pašaukimo lygmenis. Ekumeninis Anglijos Bažnyčios atvirumas kitoms konfesijoms grindžiamas pagarba Biblijai ir mistiniais anglikonų doktrinos elementais.

Literatūra ir nuorodos

- ¹² Vertė Romualdas Dulskis. T. Traherne. *A Serious and Pathetical Contemplation of the Mercies of God.* // <http://rpo.library.utoronto.ca/poem/2222.html> (žiūrėta 2010 08 10).
- ¹³ Žr. Jeremy Taylor. *Holy Living and Dying with Prayers Containing the Whole Duty of a Christian and the Parts of Devotion Fitted to all Occasions and Furnished for all Necessities.* – London, 2004, p. 5.
- ¹⁴ Žr. ten pat, p. 20.
- ¹⁵ „As our life is very short, so it is very miserable; and therefore it is well that it is short“. Ten pat, p. 322.
- ¹⁶ Žr. Gordon Mursell. *The Story of Christian Spirituality*, p. 260–263.
- ¹⁷ William Law. *Serious Call to a Devout and Holy Life.* – New York, 2002, sk. 20.
- ¹⁸ Žr. Gordon Mursell. *The Story of Christian Spirituality*, p. 263–264.
- ¹⁹ Samuel Johnson. Ištikimybės priesaika. // *Ganytojas. Krikščionių bendrijos „Tikėjimo žodis“ dvasiaitinis laikraštis*, 2007, Nr. 8 (249), p. 7.
- ²⁰ Ten pat.
- ²¹ Žr. Gordon Mursell. *The Story of Christian Spirituality*, p. 269.
- ²² John Newton. *Dangaus malonė nuostabi.* // <http://www.giesmes.lt/index.php?g=142> (žiūrėta 2010 08 04).
- ²³ Archbishop of Canterbury Rowan Williams. *“Amazing Grace” – Sermon, Zanzibar Cathedral.* 07 02 2007.
- ²⁴ Žr. Gordon Mursell. *The Story of Christian Spirituality*, p. 270–272.
- ²⁵ Žr. ten pat, p. 272–274.
- ²⁶ Desmond Tutu. *An African Prayer Book.* – New York, 1995, p. 5.
- ²⁷ Žr. Colin Podmore. *Aspects of Anglican Identity.* – London: Church House Publishing, 2005.
- ²⁸ Cardinal Walter Kasper. *Address at the Anglican Communion’s Lambeth Conference.* – Canterbury, 31 07 2008.
- ²⁹ Žr. Kallistos Ware. *The Inner Kingdom.* – New York: St. Vladimir’s Seminary Press, 2001, p. 11.